

LUNDS
UNIVERSITET

BESLUT
2017-08-17

1

Dnr STYR 2015/542

Rektor

Allmänna råd om Lunds universitets nyttjanderätt till upphovsrättsligt skyddat material

Bakgrund

Lunds universitet strävar efter att bedriva utbildning och forskning av högsta kvalitet och i sammanflätade miljöer. Infrastruktur och stödverksamhet bidrar till att nå dessa mål. Det är naturligt att det i alla delar av universitetets verksamhet produceras material som behöver kunna utvecklas, användas av flera och vid mer än ett tillfälle. När sådant material omfattas av upphovsrätt är det viktigt att det är tydligt hur materialet kan användas vid Lunds universitet.

Det finns också ett krav på Lunds universitet genom deltagandet i EU:s forskningsprogram Horizon 2020 att uttala hur immateriella rättigheter hanteras i samverkans- och uppdragsforskning¹. Ett sådant uttalande innefattar universitetets användning av upphovsrättsligt material.

Mot denna bakgrund förtydligar universitetet i dessa allmänna råd sin tolkning av 1§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) och vad som gäller för universitetets rätt att använda upphovsrättsligt skyddade verk som anställda producerat i tjänsten. Detta innebär ingen förändring av universitetets rådande tillämpning.

Gällande rätt och sådant som inte beskrivs i dessa allmänna råd

Enligt svensk lag har den som skapat ett litterärt eller konstnärligt alster (produkt, resultat, arbete) som uppnår verkshöjd upphovsrätt till detta.² Verkshöjd innebär att ett verk är unikt, dvs verket ska vara resultat av en intellektuell skapande verksamhet som har sådan individuell särprägel att två personer, oberoende av varandra, rimligen inte skulle kunna prestera exakt samma resultat. Som verk räknas exempelvis artiklar, föredrag, vetenskapliga arbeten, böcker, kartor, ritningar, datorprogram, databaser, teaterpjäser, musikaliska kompositioner, filmverk, bildkonst, brukskonst.

Alster som inte uppnår verkshöjd omfattas inte av någon upphovsrätt. Handlingar som utgör myndighets beslut, yttranden eller remissvar och liknande omfattas inte

¹ 23 a § General Model Grant Agreement, Horizon 2020 och EU-kommissionens Code of Practice

² 1§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

heller av upphovsrättsligt skydd. När sådana alster eller handlingar tagits fram inom ramen för universitetets verksamhet har universitetet rätt till dem.

Upphovsrätten till ett verk består av ideella rättigheter och ekonomiska rättigheter. Ideella rättigheter är upphovsmannens rätt att bli omnämnd och rätt till respekt när verket används av andra. Upphovsmannens ideella rättigheter berörs inte av dessa allmänna råd. Ekonomiska rättigheter är upphovsmannens rätt att förfoga över sitt verk genom att framställa exemplar av det och genom att göra verket tillgängligt för allmänheten, oavsett om det görs mot ersättning eller inte.

Upphovsrätt kan tillkomma flera personer gemensamt eller till olika delar beroende på de prestationer som givit upphov till ett verk, såsom t ex vid samförfattande. Upphovsmännens inbördes överenskommelse om utövande av sin gemensamma rätt omfattas inte av dessa allmänna råd.

Oavsett upphovsmannens ensamrätt så finns rättigheter för andra att använda ett skyddat verk på olika sätt, tex genom kopiering, citering, spridning eller annat sätt. Dessa inskränkningar i ensamrätten beskrivs inte här.

För tydlighets skull framhålls att det fysiska material som ett upphovsrättsligt verk är fixerat på är arbetsgivarens, om verket tillkommit i tjänsten.

Tillämpning av upphovsrättslagen vid Lunds universitet

Även när ett upphovsrättsligt verk tillkommit som ett resultat av att en anställd fullgör sina arbetsuppgifter eller särskilda åtaganden, är den anställda upphovsman till verket. Arbetsgivaren har dock i normalfallet nyttjanderätt till verket, alltså en rätt att på olika sätt använda verket. Denna nyttjanderätt grundar sig på anställningen och följer av anställningsavtalet (även om den inte skriftligen har reglerats i ett sådant).

Arbetsgivarens nyttjanderätt omfattar användning, utan annan ersättning till den anställda än lönen, för de ändamål och behov som faller inom arbetsgivarens normala verksamhet och som kunde förutses när verket tillkom. Det är i sådana sammanhang tillåtet för arbetsgivaren att ändra i verket i förhållande till verksamhetens ändamål och behov. Förändringar och bearbetningar därutöver måste överenskommas mellan arbetsgivaren och den anställda. Även om den anställdes anställning upphör, så består arbetsgivarens nyttjanderätt till verket så länge som behovet kvarstår.

Om någon annan överenskommelse om nyttjanderätt ska ingås mellan universitetet och den anställda än som framgår i dessa allmänna råd ska detta uttryckligen framgå, lämpligen i en skriftlig överenskommelse.

Vad som nu sagts gäller som utgångspunkt för alla anställda vid Lunds universitet.

Lärare³ vid universitet och högskolor anses ha en starkare rätt till sina verk än andra anställda och detta påverkar tillämpningen av arbetsgivarens nyttjanderätt inom forskning och undervisning på det sätt som anges nedan.

³ Med lärare avses i dessa allmänna råd de som enligt universitetets vid var tid gällande anställningsordning anges som lärare.

I de fall rätten till verk som producerats inom forskning eller undervisning omfattas av överenskommelse i avtal med en extern part så gäller det som står i avtalet. Det kan t.ex. vara fallet inom externt finansierad forskning, uppdragsforskning och undervisning.

Nyttjanderätt till verk producerade inom forskning vid Lunds universitet

Universitetet gör inte anspråk på nyttjanderätt till det som lärare självständigt producerar inom ramen för sina forskningsuppgifter och som kräver en kvalificerad arbetsinsats, såsom vetenskaplig produktion som ges ut i form av artiklar, böcker, bokkapitel, presentationer för vetenskapliga sammanhang eller andra litterära eller konstnärliga verk, om inte annat överenskommit särskilt.

Universitetet har dock rätt att på det sätt som beskrivs ovan i avsnittet *Tillämpning av upphovsrättslagen vid Lunds universitet* använda det som lärare producerar inom ramen för en särskilt ålagd uppgift eller efter särskilda instruktioner från arbetsgivaren, eller som lärare producerar för användning i universitetets egen verksamhet. Det kan exempelvis vara prestationer såsom webbsidor, datorprogram, databaser, olika former av sammanställningar eller IT-stöd. Detta gör sig särskilt starkt gällande i de fall det avser prestationer som ingår i en förutbestämd helhet och som arbetsgivaren haft kostsamma investeringar för.

Det som nu sagts om lärare gäller för alla anställda vid Lunds universitet som i sin anställning har att utföra forskningsuppgifter.

Nyttjanderätt till verk producerade inom undervisning vid Lunds universitet

Universitetet har rätt att på det sätt som beskrivs ovan i avsnittet *Tillämpning av upphovsrättslagen vid Lunds universitet* använda det som lärare förutsätts producera inom ramen för sina undervisningsuppgifter, såsom övningsuppgifter, läsanvisningar, tentamensfrågor och svar, och vidare sådant undervisningsmaterial som universitetet har behov av för att bland annat kunna tillhandahålla en kontinuerlig och effektiv undervisning. Universitetets rätt till användning omfattar inte lärarnas personliga anteckningar, föreläsningsunderlag eller presentationer, förrän sådant material eventuellt gjorts tillgängligt för andra i ett utbildningssyfte. Sådant tillgängliggörande kan t ex ske genom presentation vid en föreläsning, vid användning av en lärplattform eller annat digitalt verktyg.

Universitetet har på samma sätt rätt att använda det som lärare producerar eller använder inom ramen för en särskilt ålagd uppgift från eller efter särskilda instruktioner från arbetsgivaren. Det kan exempelvis vara material för nätbaserad undervisning eller olika former av sammanställningar. Detta gör sig särskilt starkt gällande i de fall det avser material som ingår i en förutbestämd helhet och som arbetsgivaren haft kostsamma investeringar för.

Universitetets nyttjanderätt hindrar inte lärare från att själv använda framtaget undervisningsmaterial för produktion av läroböcker, verktyg för inläring och artiklar. I dessa fall måste läraren dock säkerställa universitetets nyttjanderätt, om läraren träffar avtal om publicering och spridning med en extern part. När regelverket om bisysslor är tillämpligt ska detta beaktas.

Lärare har också administrativa arbetsuppgifter, såsom t.ex. upprättande av studieplaner och annan studieadministration. I dessa fall föreligger sällan någon

upphovsrätt och universitetet har således rätt till det framtagna alstret. I de fall det framtagna uppnår upphovsrättslig verkshöjd gäller vad som beskrivs ovan i avsnittet *Tillämpning av upphovsrättslagen vid Lunds universitet*.

Det som nu sagts om lärare gäller för alla anställda vid Lunds universitet som i sin anställning har att utföra undervisningsuppgifter inom universitetets utbildning på grund-, avancerad- och forskarnivå.

Särskilt om datorprogram vid Lunds universitet

När det gäller datorprogram finns en uttrycklig lagregel som innebär att upphovsrätten övergår till upphovsmannens arbetsgivare om datorprogrammet skapats som ett led i arbetsuppgifter eller efter instruktioner och inget annat är avtalat.⁴ Lunds universitet avstår från denna rätt på följande sätt.

Vid Lunds universitet ska nyttjanderätt till datorprogram som skapas inom ramen för forskningsuppgifter hanteras på det sätt som beskrivs ovan i avsnittet *Nyttjanderätt till verk producerade inom forskning vid Lunds universitet*.

På motsvarande sätt ska nyttjanderätt till datorprogram som skapas inom ramen för utbildningsuppgifter hanteras på det sätt som beskrivs ovan i avsnittet om *Nyttjanderätt till verk producerade inom undervisning vid Lunds universitet*.

I övriga fall tillämpas lagens bestämmelser.

Beslut

Universitetet beslutar att genom dessa allmänna råd förtydliga sin tolkning av 1§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) och vad som gäller för universitetets rätt att använda upphovsrättsligt skyddat material som anställda producerat i tjänsten. Detta innebär ingen förändring av vad som redan gäller enligt lag eller universitetets rådande tillämpning av upphovsrättslagen.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av chefsjurist och tf sektionschef Annette Nilsson. I ärendets handläggning har jurist Kristine Widlund deltagit.

Torbjörn von Schantz

Annette Nilsson
(Juridik och dokumenthantering)

Kopia:
Fakulteter
USV, LUKOM, MAX IV
LUB
Sektioner
LUS
Fackliga organisationer

⁴ 40a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk